

Allochtone jongeren in het onderwijs

ONSTUIMIG: ONderzoek STudenten UIT de MIGratie

De Meester, K. & Mahieu, P. (2000), *ONSTUIMIG. Verkennend onderzoek naar de participatie van allochtone studenten in de derde graad van het secundair onderwijs en het hogescholenonderwijs*, Antwerpen, UFSIA-IDEA, 65 p.¹

Als antwoord op de rellen die in november 2002 in Antwerpen uitbraken naar aanleiding van de moord op Mohamed Achrak, installeerde het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding onder impuls van premier Verhofstadt een reeks rondetafelconferenties. Bij de presentatie van de eerste resultaten van de Antwerpse conferentie vatte directeur Johan Leman de oplossing voor het samenlevingsprobleem van de allochtonen in drie woorden samen: 'werk, werk, werk'. In één adem noemde hij ook het onderwijs als een belangrijke hefboom tot integratie en sociale promotie van de allochtone gemeenschap. Onderwijs en arbeid zijn immers onlosmakelijk verbonden.

Dit blijkt alvast uit een onderzoek dat de Antwerpse Universiteit uitvoerde in opdracht van de Koning Boudewijnstichting. De tewerkstellingskansen (uitstroom) van de allochtonen worden sterk gehypothetiseerd door hun selectieve studie- en schoolkeuze (instroom). Bovendien blijkt ook hun schoolloopbaan gekenmerkt door een hoge graad van zittenblijven, het 'watervaleffect' en een oriëntatie naar het buitengewoon onderwijs (doorstroom).

Verwijzend naar de titel met het letterwoord 'onstuimig' concluderen de onderzoekers dat heel dit proces weliswaar 'niet van harte' dan toch onomkeerbaar gunstig evolueert.

De uitstroom: werk

Dat allochtonen zich op de arbeidsmarkt in een *concurrentieel nadelige positie* bevinden is een al-

gemeen gekend gegeven. Dit na-deel vermindert echter naarmate de allochtonen een hoger onder-wijnsniveau behalen.

Laaggeschoolde Marokkanen en Turken zijn reeds voor ze de schoolbanken verlaten, veroor-deeld tot langdurige werkloosheid. 76% van hen was één jaar na het verlaten van de schoolbanken nog steeds uitgesloten uit het arbeids-circuit. Een diploma hoger onder-wijns is het enige onderwijsniveau dat allochtone jongeren vrijwel ge-lijke tewerkstellingskansen biedt dan hun autochtone collega's. Maar ook voor hen geldt nog altijd een lichte discrepantie in de houding van werkge-vers tegenover het aanwerven van autochtone of allochtone hooggeschoolde werkzoekenden (prul-lenmand-effect van een vreemde naam): een al-lochtone werkzoekende met een diploma hoger onderwijs heeft gemiddeld nog altijd een kwart minder inzage van zijn KISS-dossier (Kandidaat Informatie Selectie-Systeem) bij de VDAB door werkgevers dan werkzoekenden van autochtone origine.

De instroom: school- en studiekeuze

Dat onderwijs de sociale en culturele ongelijkhe-den reproduceert, is een gekend fenomeen. Het geldt wellicht nog sterker inzake de etnische segre-

gatie. Van bij de aanvang van de schoolloopbaan stellen wij immers vast dat betrokkenheid bij het onderwijs en de keuze van scholen sterk gesegregeerd verloopt. Dit uit zich het sterkst in het fenomeen van de zogenaamde *concentratiescholen*.

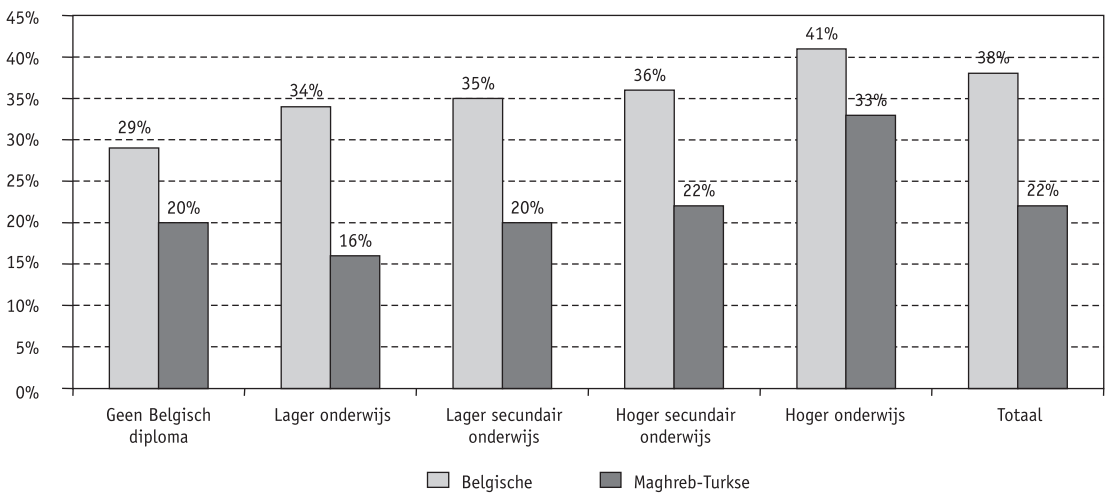
Het begint al in de *kleuterschool*. Wegens de niet-schoolplicht zijn hierover weinig gegevens beschikbaar. Wel is geweten dat sociaal zwakkeren en zeker de allochtonen onder hen minder de kleu-

terschool frequenteren dan de middenklasse. Het feit dat België zowat koploper is in de wereld inzake de vroege instapleeftijd op 2,5 jaar is hieraan 'niet vreemd'.

Vast staat verder dat Turkse en Marokkaanse mannen die voor de leeftijd van zes jaar naar België zijn gekomen of in België zijn geboren (onderinstromers) duidelijk een meer gunstige onderwijspositie innemen dan de eerste generatie. Deze gunstige

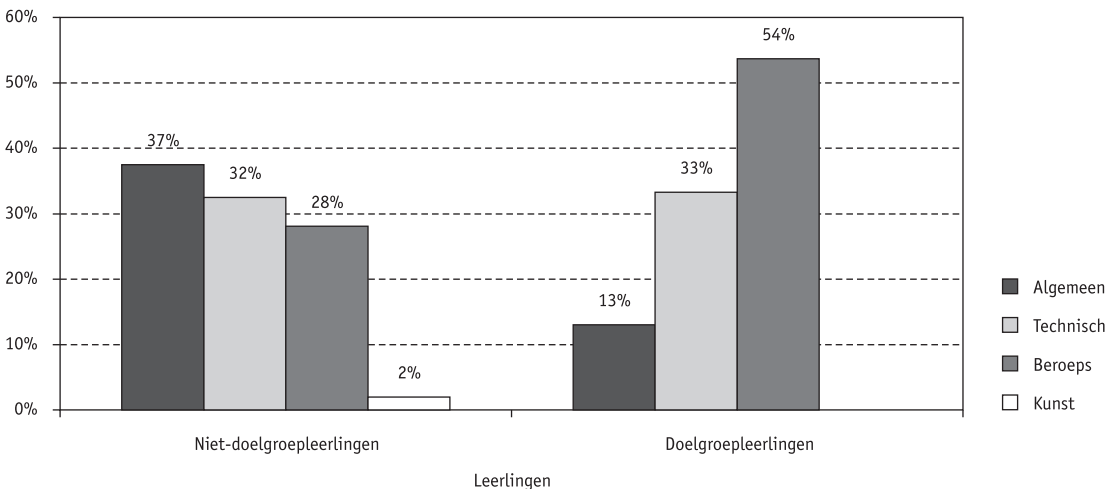
Figuur 1.

Procentuele verhouding van de inzage van de KISS-dosiers door werkgevers per etnische origine.

Figuur 2.

Procentuele verdeling in de derde graad van de niet-doelgroep- en doelgroepleerlingen over het algemeen, technisch, kunst- en beroepssecundair onderwijs.

onderwijspositie trekt zich door tot in het tertiaire onderwijs én is veel meer uitgesproken voor Marokkaanse mannen. Voor zij-instromers is er in het algemeen sprake van een sterkere concentratie in beroeps- en technische richtingen en van minder gunstige doorstromings- en slaagkansen.

In het *secundair onderwijs* stellen wij vast dat allochtonen niet alleen een voorkeur vertonen voor bepaalde scholen, maar ook voor onderwijsvormen en studierichtingen. In de derde graad van het secundair onderwijs is duidelijk een tegengestelde verdeling van autochtone of niet-doelgroepleerlingen én allochtone of doelgroepleerlingen vast te stellen over het algemeen (ASO), technisch (TSO), kunst- (KSO) en beroepsonderwijs (BSO).

De autochtone leerlingen zijn beduidend sterker vertegenwoordigd in het algemeen secundair onderwijs dan hun allochtone leeftijdsgenoten. Het omgekeerde beeld – een beeld dat nog uitvergroot wordt – stellen we vast in het beroepssecundair onderwijs. In het technisch onderwijs is er een ongeveer evenredige aanwezigheidsgraad van doelgroep- en niet-doelgroepleerlingen.

Een analyse van de 15 grootste *studierichtingen* in TSO en BSO toont aan dat in het TSO er een oververtegenwoordiging van allochtonen is in de richtingen elektro-mechanica (19,1%) en handel (21,0%) én een extreem sterke oververtegenwoordiging in de richting autotechnieken aangevuld met de richting toegepaste autotechnieken (58,8%).

In de volgende richtingen in het beroepsonderwijs is er een concentratie van allochtone of doelgroepleerlingen: centrale verwarming en sanitaire installaties (vertegenwoordiging van 25,6%), elektrische installaties (28,9%), haartooi (26,7%) en verzorging (25,9%). Drie richtingen worden gekenmerkt door een extreem sterke concentratie doelgroepleerlingen van minstens 40%. Het gaat om de richting kantoor aangevuld met de richting kantooradministratie en gegevensbeheer (43,5%), de richting kleding – verkoop en retouches (46,9%) en tenslotte de richting autotechnieken aangevuld met de richting carrosserie – plaatbewerking (60%).

Het aanvullende jaar beroepssecundair onderwijs – het zogenaamde zevende jaar – verleent toegang

tot het hoger onderwijs. In tegenstelling tot hun oververtegenwoordiging in het beroepssecundair onderwijs zijn – verhoudingsgewijs – allochtone leerlingen in het zevende jaar ondervertegenwoordigd.

In het *tertiaire onderwijs* is de ondervertegenwoordiging van allochtonen studenten extreem: 1,9% van de eerstejaarsstudenten in de Vlaamse hogescholen heeft traditionele allochtone familiale roots (1,0% is van Marokkaanse of Turkse origine). Ongeveer zes van de tien allochtone eerstejaarsstudenten (58,7%) zijn van het vrouwelijke geslacht. De meesten stromen door vanuit het ASO.

Als het aantal allochtonen in onze samenleving al naargelang de definitie geschat wordt op minstens 10%, dan is er dus een *ondervertegenwoordiging* vast te stellen in de orde van factor 5.

Daarbij werd een open, meerdimensionele definitie gehanteerd op basis van familienaam, nationaliteit of geboorteplaats van de ouders en/of het voldoen aan de criteria van ‘doelgroepleerling’.

Allochtonen vertonen bij de keuze van een hogere niet-universitaire studie enigszins andere voorkeuren dan autochtonen. De studiegebieden taalkunde en gezondheidszorg hebben, relatief gezien, veel allochtone studenten onder hun populatie. Deze eerste concentratie kan grotendeels teruggebracht worden op de subgroep ‘andere niet-EU-burgers’.

De sterke vertegenwoordiging van migrantenstudenten, en dan vooral migrantenmeisjes, in de gezondheidszorg kan deels verklaard worden door de vrouwgerichtheid van de opleiding maar ook door de beperkte ambities van allochtone meisjes.

Turkse en Marokkaanse migrantenjongens kiezen vooral de richting industriële wetenschappen en technologie én meisjes kiezen naast gezondheidszorg voor handelswetenschappen en bedrijfskunde. Het is duidelijk dat de keuze van allochtonen minder gaat naar de ‘zachte’ sector.

Doorstroom

Reeds in het basisonderwijs wordt een significant *bogere onderwijsachterstand* bij allochtonen vast-

gesteld. Het aandeel allochtone leerlingen met schoolse vertraging in de derde graad van het secundair onderwijs ligt beduidend hoger dan dit van hun autochtone studiegenoten. In het algemeen secundair onderwijs ligt het aandeel niet-Belgische leerlingen met schoolse achterstand (54%) ongeveer 3,25 keer hoger dan bij de Belgische leerlingen (17%). In het beroepssecundair onderwijs is deze discrepantie kleiner, namelijk 65% voor Belgische leerlingen tegenover 90% voor leerlingen met een niet-Belgische nationaliteit.

Het doorstromingspercentage van het eerste naar het tweede jaar hoger onderwijs ligt bij Turkse en Marokkaanse studenten (33,7% en 34,4%) bijna de helft lager dan dat van autochtone studenten (62,8%). De richting gezondheidszorg en industriële wetenschappen en technologie hebben respectievelijk de laagste (22,3%) en hoogste (50%) doorstroming.

Conclusie

Onderwijs blijkt een belangrijke factor in het proces van sociale promotie en integratie van allochto-

nen. Op alle niveaus blijkt echter een achterstelling waar te nemen inzake instroom, doorstroom en uitstroom. De achterstand in deelname aan het hoger onderwijs neemt echter wel af, zo blijkt uit de groei van het aantal inschrijvingen van allochtone studenten aan de Vlaams hogescholen (3,26%). Deze procentuele groei ligt die drie keer zo hoog als het groeipercentage van de totale eerstejaarspopulatie. In absolute cijfers uitgedrukt, betekent deze groei echter minder dan tien nieuwe studenten per jaar.

Paul Mahieu
Universiteit Antwerpen

Noot

1. Ook te raadplegen via http://www.kbs-frb.be/files/db/NL/brug_1.pdf.